

به نام خدا

مروری بر استعدادیابی در ورزش کانگ فوتو آ ۲۱، مطالعه مروری

ایمان ابراهیمی میمند

چکیده:

فرایند کشف ورزشکاران مستعد، برای شرکت در برنامه‌ی تمرینی سازماندهی شده، از مهمترین موضوعاتی است که امروزه در ورزش مطرح است. این مقاله با مروری بر مطالعات صورت گرفته در حوزه‌ی استعدادیابی ورزشی به چالشها، تنگناها و کمبودهای موجود در مسیر استعدادیابی علمی اشاره دارد. جستجوی مقالات در پایگاههای اطلاعاتی معتبر مانند PubMed و Science Direct و همچنین SCOPUS و Springer با جستجوی کلمات استعدادیابی در ورزش، شاخصهای استعدادیابی در ورزش (ذاتی و اکتسابی) و الگوهای استعدادیابی انجام و بررسی نهایی روی بیش از ۶۰ مقاله صورت پذیرفت. مطالعات حوزه‌ی استعدادیابی ورزش کانگ فوتوآ ۲۱ نوپا بوده و هنوز الگوی مشخص و همه جانبه ای که دربرگیرنده‌ی همه‌ی ابعاد باشد، ارائه نشده است. تعداد معدودی از الگوها تأثیر شاخصهای ذاتی مانند ژنتیک را در شناسایی استعداد ورزشی مناسب میدانند؛ درحالیکه بیشتر پژوهشها الگوهایی که مبتنی بر ارزشیابی مهارت بعد از آموزش هستند، تعیین کننده میدانند. دسته‌ی شایان توجه دیگری از مطالعات همزمان با در نظر گرفتن شاخصهای مهارتی، بر شاخصهای حوزه‌ی های فیزیولوژیکی، آنتروپومتریکی، بیومکانیکی و روانی نیز تکیه دارند. بدین منظور از منابع مختلفی همچون مقالات معتبر و کتابهای مربوط به حوزه کانگ فوتوآ ۲۱ و همچنین تجربیات و نظر مربیان رشته ورزشی کانگ فوتوآ ۲۱ بهره گرفته شده است و سعی شده مطالب به شیوه ای روان در اختیار مخاطب قرار گیرد.

کلمات کلیدی :

مروری، استعدادیابی ورزشی، الگوهای استعدادیابی، شاخصهای استعدادیابی، ورزشکاران، کانگ فوتوآ ۲۱

مقدمه:

موفقیت در ورزش قهرمانی در گرو حداقل ۳ عامل است. ۱. استعداد ذاتی مناسب؛ ۲. شرایط روانی مطلوب، ۳. تسلط به مهارت‌های تکنیکی (۶).

به گفته بسیاری از مربیان و صاحب‌نظران از بین عوامل مذکور، استعداد ذاتی یا مادرزادی در اولویت و یکی از مهمترین عوامل در زمینه ورزش قهرمانی است. از تحقیقات و مطالعات اخیر نیز میتوان نتیجه گرفت که همه این خصوصیات بین تمام افراد به طور یکسان توزیع نمیشود و بنابراین اختلافات فردی، عامل تعیین کننده‌ای در یادگیری، رشد مهارتی، ترکیب بدنی و ظرفیتهای بدنی افراد به شمار می آید (۸). یکی از عواملی که سبب اختلاف بین افراد می‌شود، «استعداد» است. استعداد موجب تسریع در یادگیری یک کار یا فن جدید شده و بر سطح مهارتی که فرد به دست می آورد، تأثیر میگذارد. بروز استعداد به عوامل مختلفی همچون زمان و مکان مناسب نیاز دارد. بنابراین در هر لحظه میتواند تحت تأثیر این عوامل دچار تغییر شود. فرآیند کشف ورزشکاران با استعداد، برای شرکت در یک برنامه تمرینی سازماندهی شده، یکی از مهمترین موضوعاتی است که امروزه در ورزش مطرح است (۳).

می توان به این نکته مهم اشاره کرد که خصوصیات ذاتی بسیار زیاد و متفاوتند و بدون شک همه افراد ظرفیت و استعداد یکسانی برای پذیرش کار مشابه ندارند، و با توجه به پراکندگی وسیعی که بین انواع ورزشها از نظر نیازهای فیزیکی، فیزیولوژیکی، روانشناختی، تیپ بدنی و ظرفیتهای بیولوژیکی وجود دارد، به کار گرفتن اطلاعات دقیق و علمی در مورد صحیح قرار دادن هر فرد در ورزش متناسب با استعدادهای وی، ضرورت بی چون و چرا محسوب میشود (۴).

همواره ورزش قهرمانی مورد توجه و علاقه مردم و مسئولان کشور است و به همین دلیل سالانه بخش زیادی از منابع مادی و معنوی صرف این امر میشود. اما متأسفانه اولویت بندی دقیقی در ورزش قهرمانی کشور وجود ندارد. یا اگر در طرح جامع ورزش کشور به آن پرداخته شده است، مورد توجه قرار نمی گیرد، بلکه فعالیتها و برنامه ها، بدون چشم انداز روشن و منطقی که در سطح ملی پذیرفته شده باشند، به اجرا گذاشته میشوند و تحقق آرزوهای بزرگ به صورت تصادفی و سلیقه ای تعقیب می‌شوند. استعدادیابی در ورزش قهرمانی نیز از این مقوله مستثنا نیست (۱). باید نظام جامع، راهبردی و مدونی بر استعدادیابی در ورزش قهرمانی که بخش عمدهای از

فعالیت‌های نظام ورزشی کشور محسوب می‌شود، حاکم باشد. بر مبنای چنین برنامه جامع و راهبردی، استعدادیابی در ورزش قهرمانی خواهد توانست بدون تأثیر پذیرشی از شرایط مدیریتی حاکم، حرکت توأم با موفقیت خود را استمرار بخشد.

روش کار :

در این مطالعه مروری که از نوع توصیفی است، فرایند با جستجوی کلمات کلیدی استعدادیابی در ورزش، شاخصهای استعدادیابی (ذاتی و اکتسابی) و الگوهای استعدادیابی در مقالات پایگاههای اطلاعاتی معتبر مانند PubMed و Science Direct همچنین SCOPUS و Springer آغاز شد. سپس مطالعات داخلی، که اغلب به تعیین شاخصهای اثرگذار و هنجاریابی ورزشکاران نخبه پرداخته اند، رصد شدند. بررسی و مرور نهایی روی بیش از ۳۰ مقاله و ۱۰ پایان نامه و رساله انجام گرفت. سپس نتایج بیش از ۱۰ مطالعه همراستا ارائه شد. در ادامه به بررسی الگوهای مطرح شده در استعدادیابی ورزشی به همراه نتایج و دستاوردهایشان و احياناً کاستیهای آنها پرداخته شده است. سپس به مطالعاتی که به طور اختصاصی تر بر شاخصهای استعدادیابی رشته های ورزشی رزمی مانند کانگ فوتوآ ۲۱، متمرکز شده اند، پرداخته شده است. در پایان مطالعات جدیدی که تلاش دارند روشها و الگوهای معتبر و همه جانبه ارائه دهند، مطرح شده است. الگوهای نظری متعددی برای شناسایی عوامل مؤثر بر عملکردهای ورزشی در گروهی از ورزشکاران، ارائه شده که تعدادی از آنها یک دوره تمرین را نیز شامل میشود. بیشتر الگوها، استعداد ورزشی را حاصل مجموعه ای از متغیرها در نظر می گیرند؛ بنابراین شناخت درست این متغیرها کمک میکند تا فرایند استعدادیابی ورزشی با توفیق بیشتری همراه شود.

بیان مسئله :

در این بخش از مقاله به بررسی الگوهای استعدادیابی ورزشی خواهیم پرداخت.
الگوهای استعدادیابی ورزشی به شرح زیر مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته اند:

- الگوی بار و ایور (۱۹۷۵) : الگوی پنج مرحله ای بار - ایور با ارزشیابی خردسالان ۱۰ تا ۱۲ ساله براساس متغیرهای پیکرشناسی، فیزیولوژیکی، روانی و عملکرد ورزشی آغاز میشود،

- با تعیین ضریب برای ارزشیابی های انجام گرفته جهت وزن دهی پارامترها ادامه پیدا میکند، سپس ظرفیت و پاسخ به سختی تمرینات با شرکت دادن افراد در یک دوره تمرینی کوتاه مدت ارزیابی می شود. در مرحله بعد تاریخچه خانوادگی فرد به لحاظ قد و قامت و سابقه ورزشی بررسی میشود و در نهایت یک معادله رگرسیون (پیشگویی) براساس اطلاعات حاصله محاسبه می شود.
- الگوی گیمبل (۱۹۷۶): الگوی سه مرحله ای گیمبل (۱۹۷۶) با ارزیابی عام شاخصهای فیزیولوژیکی افراد ۱۱ تا ۱۳ سال شروع شده، سپس شاخصهای آنروپومتری ارزیابی شده و در نهایت انگیزه ورزشکاران بررسی میشود.
 - الگوی جونز و واتسون (۱۹۷۷): این الگو تنها بر متغیرهای روانشناختی تمرکز دارد و مراحل آن با تعریف یک عملکرد ورزشی خاص شروع میشود، سپس برای ارزیابی عملکرد، پارامترهای روانی انتخاب می شوند؛ سپس از طریق رگرسیون چندمتغیره به پیشگویی می پردازد.
 - الگوی استعدادیابی جرون (۱۹۷۸): براساس نظریه جرون نیمرخ هایی که از ورزشکاران مستعد تهیه می شوند، جامعیت لازم برای شناسایی استعدادها و ورزشی واقعی را ندارند. روش پیشنهادی جرون شامل تعیین نیمرخ یک ورزشکار برجسته در یک رشته ورزشی خاص و سپس مقایسه شرایط افراد دهه های سنی با نیمرخ ورزشکار برجسته است. این الگو، همه شاخصهای مؤثر بر عملکرد را لحاظ نمی کند.
 - الگوی استعدادیابی مونت و کازورلا (۱۹۸۲): این دو محقق کانادایی و فرانسوی الگوی گیمبل (۱۹۷۶) را کاملتر کردند و آن را روی شناگران به آزمایش گذاشتند. آنها جزئیات مربوط به نحوه شناسایی متغیرهای پیکری و فیزیولوژیکی را که پیشگویی باید براساس آنها صورت پذیرد، تعیین و دو مرحله برای استعدادیابی شنا پیشنهاد کردند.
 - الگوی استعدادیابی درک (۱۹۸۲): این الگو برای اولین بار شناسایی تیپهای بدنی مناسب در رشته های ورزشی گوناگون را مدنظر قرار داد و آمادگی جسمانی عمومی را بدون توجه به ورزشی خاص، شاخص استعدادیابی معرفی کرد؛
 - الگوی استعدادیابی وودمن (۱۹۸۵): این الگو براساس اجرای مهارت بعد از آموزش شکل گرفت و این ایده مطرح شد که اساساً توجه به شاخصهای ذاتی مانند ژنتیک نمیتواند عاملی

تعیین کننده در شناسایی استعدادهای ورزشی باشد. بلکه ورزشکاران باید به سنی برسند که بتوانند مهارت‌های ورزشی خاص هر رشته را آموزش ببینند و هنگام اجرای این مهارت‌ها ارزیابی شوند. ایده ملاحظه شاخصهای مهارتی به عنوان شاخص استعدادیابی با ارائه این الگو تکامل یافت و تا به امروز بیشتر پژوهشهای استعدادیابی دنباله رو این الگو بوده و همواره به پارامتر مهارت به عنوان شاخصی کلیدی تأکید داشته اند.

- الگوی استعدادیابی راسل (۱۹۸۹): در این الگو ابتدا در پنج حیطة جسمانی، پیکری، ادراکی- حرکتی، روانشناختی و جامعه شناختی آزمونهای پایه صورت میگیرد، سپس گزینش افراد مستعد براساس مقایسه با نتایج ورزشکاران نخبه و رده ملی در این آزمونها صورت می گیرد.

با تعقیب مطالعات در حوزه الگوهای استعدادیابی ورزشی سیر تکاملی آنان به روشنی قابل تشخیص است. الگوهای ابتدایی بیشتر بر شاخصهای ذاتی مانند ژنتیک استوار بودند و پارامترهای بسیار مهم دیگر مانند پارامترهای روانشناختی، بیومکانیکی و مهارتی را کمتر مدنظر داشتند، درحالیکه الگوهای نهایی مانند الگوی وودمن و راسل علاوه بر مدنظر قرار دادن پارامترهای فیزیولوژیکی، آنتروپومتری، بیومکانیکی و روانی، بر پارامترهای مهارتی نیز تکیه داشتند و در واقع استعدادیابی براساس «ارزیابی مهارت بعد از آموزش» را بر استعدادیابی براساس «شاخصهای ذاتی» مقدم دانسته و سن مناسب استعدادیابی در بیشتر رشته ها برای آموزش مهارت و سپس ارزیابی چگونگی اجرا (بین ۱۱ تا ۱۴) سال در نظر می گیرند. (۴)

یافته های تحقیق :

بلومفیلد (۱۹۹۴) معیارهای استعدادیابی را به ظرفیتهای بدنی، ظرفیتهای بیومکانیکی، ظرفیتهای فیزیولوژیکی و ظرفیتهای روانی به شرح زیر طبقه بندی کرد:

- ۱- پیکرسنجی و ترکیب بدن : قد، طول دستها، عرض شانه، طول پاها، عرض لگن، نسبت تنه به پاها، نسبت تنه به قد، درصد چربی بدن، شاخص توده بدنی، توده بدون چربی
- ۲- قابلیت‌های فیزیولوژیکی: میزان تحمل اسید لاکتیک، عملکرد قلبی تنفسی و مقاومت در برابر خستگی، توان هوازی و بی هوازی، ظرفیتهای هوازی و بی هوازی

۳- تواناییهای بیومکانیکی: قدرت، سرعت، توان، استقامت، انعطافپذیری، چابکی، تعادل، زمان عکسالعمل، هماهنگی عصبی عضلانی و هماهنگی بینایی حرکتی

۴- ویژگیهای روانشناختی: قدرت تمرکز، انگیزتگی، جسارت، غلبه بر فشارهای روانی، هوش تاکتیکی، روحیه همکاری، تعادل هیجانی و اعتمادبه نفس. (۴)

پس از تعیین معیارهای مذکور توسط بلومفیلد در سال ۱۹۹۴ پژوهشها به سمت شناسایی مهمترین آنها در هر رشته ورزشی به صورت اختصاصی پیش رفت.

بورگس (۲۰۰۱) آزمونهای لازم در شناخت افراد مستعد را از نوع فیزیولوژیکی، آنتروپومتریکی، روانی، موارد قابل اندازهگیری ارثی و جامعه شناسی معرفی کرد که اولویت آنها برحسب نوع ورزش متفاوت است (۶) سپس هنجاریابی ورزشکاران نخبه در این پارامترها، چالشی جذاب پیش روی پژوهشگران قرار داد، به طوریکه در سالهای اخیر شناخت صحیح شاخصهای تأثیرگذار هر رشته ورزشی و مقایسه ورزشکاران با هنجار ورزشکاران نخبه آن رشته، گستره پژوهشهای استعدادیابی ورزشی را شکل می دهد.

پین و گاردنر (۲۰۰۶) شاخصهای استعدادیابی فوتبال را تعیین و هنجار ورزشکاران نخبه را اندازه گیری کردند. (۷)

صادقی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی مشابه شاخصهای اصلی آنتروپومتریکی، بیومکانیکی، فیزیولوژیکی، روانی و وضعیت قامتی اسکلتی عضلانی فوتسالیستهای زن تیم ملی ایران را مقایسه کردند (۸) صادقی و همکاران (۱۳۹۱) برخی ویژگیهای آنتروپومتریکی و بیومکانیکی ورزشکاران تیم ملی زنان در رشته های تکواندو، جودو و وشو را مقایسه کردند. (۸)

در سالهای اخیر پژوهشهای تخصصی تری برای تعیین شاخصهای استعدادیابی ورزشی براساس روشهای تجزیه وتحلیل پیشرفته تر مانند روش آنالیز اجزای اصلی (PCA) کاهش اطلاعات و جستجوی اصل اطلاعات از واریانس (صورت گرفته و از خیل پارامترها، مهمترین و مؤثرترین آنها حاصل می شود. صادقی و همکاران با به کارگیری روش آنالیز اجزای اصلی (PCA) به استعدادیابی در تکواندوی بانوان پرداخته و پارامترهای شتاب و دامنه حرکتی ران، زمان عکس العمل، تعادل پویا، چابکی، قدرت، نسبت وزن به قد را به عنوان مهمترین و مؤثرترین پارامترهای استعدادیابی در تکواندوی بانوان معرفی کردند. (۸)

نتیجه گیری:

در گذشته استعدادیابی به صورت سنتی و تکنیکهای چشمی انجام می‌گرفت، اما با پیشرفتهایی که در علم صورت گرفت، امروزه مدل‌های استعدادیابی علمی و نوین زیادی پا به این عرصه گذاشته اند که در دنیا به کار گرفته شده و می‌شوند و بسیاری از این مدل‌ها به خوبی جوابگوی نیازهای این عرصه بوده اند. به منظور اجرایی و کاربردی شدن مدل‌های استعدادیابی نوین امکاناتی مانند سالنهای ورزشی، ابزار و وسایل مخصوص سنجش و اندازه گیری، نرم افزارهای کامپیوتری، وسایل تستهای آزمایشگاهی و ... باید در اختیار متخصصان امر قرار گیرد. همانطور که میدانیم، این امکانات در بسیاری از نقاط کشور وجود ندارند یا اگر موجود باشد، به صورت ناقص، محدود و گاه به صورت بلااستفاده یا خارج از سرویس هستند. نبود این امکانات موجب کم شدن توان اجرایی مدل‌های نوین در استعدادیابی و کاهش توانایی متخصصان در به کارگیری تستها و روشهای مختلف استعدادیابی و در نهایت بازگشت و درجا زدن در روش سنتی می‌شود.

با توجه به اینکه دستگاه معینی بصورت هماهنگ و جدی به استعدادیابی نمی‌پردازد و طرح جامعی در این زمینه وجود ندارد و همچنین ورزش کانگ فوتوآ ۲۱ از گذشته های دور به صورت رزمی اجرا می‌شده، اما متأسفانه مطالعاتی در زمینه استعدادیابی آن صورت نگرفته است بنابراین پیشنهادات زیر جهت توسعه امر استعدادیابی در ورزشهای رزمی بخصوص ورزش کانگ فوتوآ ۲۱ ارائه می‌شود:

- منابع انسانی و تجهیزاتی مراکز استعدادیابی استانها توسعه یافته و همچنین نقش تربیت بدنی استانها در امر استعدادیابی مشخص و بارز گردد.
- استعدادیابی به عنوان یکی از اولویتهای تحقیقی در نظام ورزش کشور به ویژه ورزش قهرمانی کشور منظور و مورد حمایت جدی قرار گیرد و نظام تحقیق و توسعه استعدادیابی طراحی شود.
- زمینه های فعالسازی بخش خصوصی در امر استعدادیابی فراهم گردد. به ویژه با حمایت دولت از باشگاههای خصوصی فعال در امر استعدادیابی و پرورش استعدادها، سرمایه گذاری لازم را در پشتیبانی از ورزش قهرمانی کشور به عمل آورد.

- غربالگری ملی استعدادهای ورزشی کشور از پایینترین سطح تقسیمات کشور یعنی روستاها، بخشها، شهرستانها و مراکز استانها صورت گیرد.

منابع:

۱. اسدی-ن، گودرزی-م، سجادی-س، علی دوست قهفرخی-ا. بررسی موانع استعدادیابی در ورزش ایران. نشریه رویکردهای نوین در مدیریت، پاییز ۱۳۹۶. دوره ۵. شماره ۱۸.
 ۲. امیرتاش-ع. وضعیت موجود و شاخصهای استعدادیابی هندبال سالنی مردان از دیدگاه مربیان نخبه کشور. نشریه علوم حرکتی و ورزش. ۱۳۸۴؛ ج ۱، ش ۶، ص ۲۵-۵۱.
 ۳. حسینی-س، حمیدی-م، قربانیان رجیبی-آ، سجادی-س. شناسایی قوتها، ضعفها، فرصتها و تهدیدهای استعدادیابی در ورزش قهرمانی جمهوری اسلامی ایران و تنگناها و چالشهای فراروی آن. مجله مدیریت ورزشی. تابستان ۱۳۹۲؛ شماره ۱۷: ص ۲۹-۵۴.
 ۴. نوری-م، صادقی-ح. مروری بر مطالعات استعدادیابی ورزشی. نشریه مدیریت ورزشی. تابستان ۱۳۹۷؛ دوره ۱۰؛ شماره ۲: ص ۳۸۷-۴۰۰.
۵. Bloomfield, J., Akland, T.R., Elliot, B. Talent Identification and Profiling in Sport: Applied Anatomy and Biomechanics in Sport. Human Kinetics Publishing. ۱۹۹۴; ۳۲-۴۵.
۶. Burgess, D.J., Naughton, G., Norton, K.I. Profile of movement demands of national football players in Australia. Journal of Science and Medicine in Sport. ۲۰۰۶; ۹(۴), ۳۳۴- ۳۴۱.
۷. Pyne, D.B., Gardner, A.S., Sheehan, W.G. Positional differences in fitness and anthropometric characteristics in Australian football. Journal of Sports Science. ۲۰۰۶; ۹, ۱۴۳-۱۵۰.
۸. Sadeghi- H., Basatnia- R. Anthropometric and kinematic properties of Iranian world and Olympic champion in snatch Hossein Rezazadeh, weightlifting. Journal of Sport Medicine Studies, Sport Sciences Research Institute. ۲۰۱۰; ۲۶, ۳۰۲-۳۰۹. [In Persian].